

ואהבה לרעה פאך ... זהו כלל גדול בתורה

לימוד ל"ג בעומר על הכללה והדרה #מדורג-לא-מדירה

חגיגות ל"ג בעומר סביב המדורה מסמלות חום, שייכות וקהילתיות – ומהוות הזדמנות משמעותית לקידום ערכים של הכללה, קבלה ושיתוף. עבור ילדים, בני נוער ואף מבוגרים בקהילתנו, המדורה המסורתית של ל"ג בעומר עשויה להיות גם אתגר וגם הזדמנות: למצוא את מקומם בקבוצה וכן לפתוח את המעגל לאחרים.

לפניכם אסופה של טקסטים הנוגעים באופן שבו החג והימים הסובבים אותו מזמנים אותנו לשיח ולמחשבה מעמיקה על כבוד, שייכות והדרה, ועל כוחה של הקבוצה לתת לכולם מקום.

לימוד מהנה!

עצות להנחייה

זוהי הזמנה להתבוננות ושיח. ניתן להשתמש באסופה כדף לימוד קהילתי, השראה לעבודה אישית, פעילות קבוצתית או מקפצה לשיחה משותפת עם הכיתה. התאימו את בחירת הטקסט והמתודה לגיל ואופי הקבוצה.

להלן הצעה להנחיית לימוד בחברות (בזוגות) או בשיחה קבוצתית. ההנחיות והשאלות הינן בגדר המלצה בלבד וניתן לדלג, להחליף ולהוסיף שאלות בהתאם לגיל ואופי הקבוצה. מומלץ לגוון ולשלב בין זמן לימוד בחברותא (בזוג), המאפשר שיחה יותר אינטימית ומעמיקה, וזמן שיתוף ושיח במליאה.

ואהבת לרעך כמוך ... זהו כלל גדול בתורה

ליצוד לליג בעוצר על הכללה והדרה #מצורה לא מצירה

הנחיה לליצוד בחברותא

קראו יחד את הטקסטים.

בחרו טקסט אחד שבולט לכם, ושתפו אחד את השנייה:

מה משמעות הטקסט בעיניכם? למה בחרתם בו? איך הוא מתכתב עם המציאות החברתית שלנו כיום?

הצעות לשאלות כלליות להעצקת הליצוד:

- אלו תחושות או מחשבות מתעוררות בכם כשאתם קוראים את הטקסטים?
- בחרו מילה, משפט או דימוי שתפס אתכם. איך אתם מבינים אותם?
- בחרו טקסטים המתכתבים זה עם זה. כיצד ניתן לפרש אותם אחרת, כשקוראים אותם יחד?
- הטקסטים עוסקים בסוגיות של כבוד בין אדם לחברו. כיצד לדעתכם אפשר לתת ביטוי לערך זה במעגלי השייכות שלכם?

הצעות לשאלות מצוקדות להעצקת הליצוד ופיתוח הדיון הקבוצתי:

- כיצד המושגים "הדרה" (כבוד) ו"הדרה" (הרחקה) קשורים זה לזה בהקשר של סיפור תלמידי רבי עקיבא? מה אנו יכולים ללמוד מהמשחק הלשוני הזה?
- רבי עקיבא אומר "ואהבת לרעך כמוך - זהו כלל גדול בתורה", בעוד בן עזאי מציע "זה ספר תולדות אדם" ככלל גדול יותר. מה ההבדל בין שתי התפיסות הללו, ומה הרלוונטיות שלהן לחברה שלנו כיום?
- מה לדעתכם משמעות המושג "עין צרה" בהקשר של הטקסטים? כיצד תופעה זו באה לידי ביטוי בימינו?
- כיצד אנו יכולים ליישם את עקרון "ואהבת לרעך כמוך" במצבים של מחלוקת אידיאולוגית עמוקה או פערים אישיותיים גדולים? מה האחריות שלנו כקהילה במצבים כאלה?
- במקום שבו אנו חיים ובמעגלי השייכות שלנו במיוחד, אילו קבוצות חברתיות חוות "הדרה"? כיצד נוכל ליצור יותר "הדרה" (כבוד) כלפיהן?

לסיכום הליצוד, ניתן לאסוף נקודות ומחשבות בולטות שעלו במהלך הדיון, להתייחס אליהן ולסכם

במחשבה אישית על הטקסטים, על החיבור שלהם למסורות ולחגיגות ל"ג בעומר. רצוי לסכם עם שיח פרואקטיבי המבטא ומעודד מחויבות קבוצתית לעשייה למען השיתוף והכללה של כולם.

ואהבת לרעך כמוך ... זהו כלל גדול בתורה

לימוד ל"ג בעומר על הכללה והדרה #מצורה לא מצירה

בתלמוד מבואר שסיבת מות התלמידים הוא "מפני שלא נהגו כבוד זה לזה". כעין זה גם מופיע בבראשית רבה ש"הייתה עינים צרה זה בזה". הטעם שנעשו בעונש חמור על מעשה זה, ביארו המהר"ל מפראג והתשב"ץ שכאשר הם זלזלו אחד בשני "ולא נהגו כבוד בחבריהם שהם תלמידי חכמים יודעי התורה" נחשב בכך כאילו זלזלו בתורה עצמה. במהרש"א (יבמות ס"ב ע"ב) מביא סיבה נוספת וזהו לשונו: "דאפשר דכל אחד דיבר לשון הרע והיה מספר בגנות חבריו". ושם מביא הסיבה למה מתו דווקא בתקופה הזאת. לדעת רבי שמואל בורנשטיין הזמן בין פסח לשבועות הוא זמן התכללות של האדם הפרטי בכלל ישראל, וחוסר הכבוד שלהם אחד כלפי השני העיד עליהם שהם לא התכללו בכלל.

מתוך ערך וויקיפדיה "מיתת תלמידי רבי עקיבא"

ובי אלעזר בן עזריה אומר, אם אין תורה,
אין דרך ארץ. אם אין דרך ארץ, אין תורה.

משנה אבות ג יז

במסכת יבמות מסופר כי בתקופה שבין פסח ועד ל"ג בעומר מתו 24,000 תלמידי רבי עקיבא – "מפני שלא נהגו כבוד זה בזה". המגפה שפגעה בהם נפסקה, על פי המסורת, ביום ל"ג בעומר. לכן יום זה מציין הפוגה באבלות, ומכאן מקור לשמחה.

אמר: שנים עשר אלף זאגים תלמידים
היו לו לרבי עקיבא מגבת עד אנטוכרס,
וכלו מתו בפרק אחד, מפני שלא נהגו
כבוד זה לזה.

יבמות ס"ב ב ט

על המילה הדרה
הוד, כבוד, כגון 'הדרת מלך' (ספרותי)

על המילה הדרה
הרחקה והוצאה של אנשים או קבוצות
מן החברה הכללית

מתוך אתר האקדמיה ללשון העברית

בל"ג בעומר מרבים לצטט את דברי רבי עקיבא שנאמרו בעקבות הטרגדיה שפקדה את תלמידיו. אימרה ידועה זו מופיעה בתלמוד הירושלמי במסכת נדרים:

ואהבת לרעך כמוך. רבי עקיבא אומר. זהו כלל גדול בתורה.
בן עזאי אומר. זה ספר תולדות אדם זה כלל גדול מזה.

תלמוד ירושלמי נדרים ט ד ג

במסע השנתי אל עבר חג מתן תורה, העומד בסימן של "בין אדם למקום", מדגישה האגדה התלמודית יחד עם מנהגי האבלות של העומר ושמחת החג את חשיבותם של היחסים בין אדם לחברו בבחינת "דרך ארץ קדמה לתורה" (על יסוד מדרש ויקרא רבא, ט ג ותנא דבי אליהו א) או בלשונה של מסכת אבות, הנלמדת בימים שבין פסח ושבועות: "אם אין תורה, אין דרך ארץ. אם אין דרך ארץ, אין תורה." (משנה אבות ג יז). על יסודה של אגדה זו, ולנוכח מציאות החיים הישראלית, שכבוד הבריות אינו ממאפייניה החזקים, ניתן לפתח את לג בעומר כחג העוסק ביחסי חברות ובכבודו של כל אדם. תלמודו המפורסם של רבי עקיבא: "ואהבת לרעך כמוך – זה כלל גדול בתורה" (מדרש ספרא, פרשת קדושים; ירושלמי נדרים ל ב), ניתן להצגה כמסר מרכזי של החג וכלקח של הרב ממיתת תלמידיו. ברוח זו, ניתן לראות במדורת החג כהזדמנות למפגש חברים וחוויה משותפת של קרבה ורעות, מעין חוויה מתקנת ליריבותם של תלמידי רבי עקיבא. מהלך מסוג זה אף הולם את המקום שתפסה הישיבה המשותפת סביב המדורה בתרבותו של היישוב העברי בשנות טרום המדינה ולאחר הקמתה – סמל של אחוות חברים, של חברותא, של "שבת אחים גם יחד".

הרב גלעד קריב, מתוך המאמר "מסודות ספר הזהר ועד מרד בר כוכבא – הפנים השונות של לג בעומר"